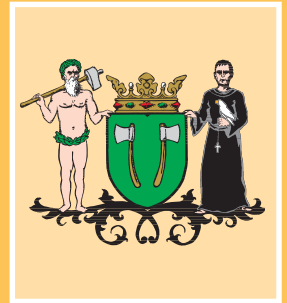

Jaargang 23 - nummer 2 - april 2011

T i j d s c h r i f t
Historische Vereniging
Gemeente Beilen

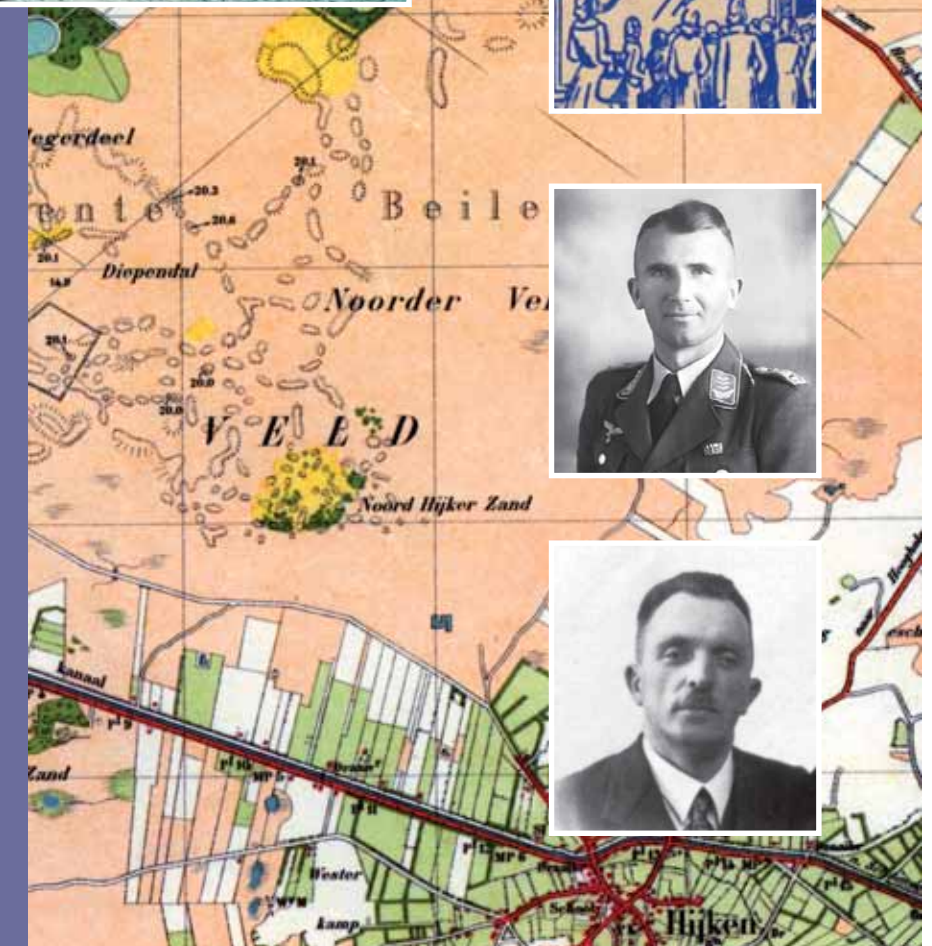

Hijken:
Kruidenier in Hijken

Beilen:
Beileroord 1945-1952
Afscheid van 'de Boerenhoek'

Hooghalen:
Aftocht en bevrijding - april 1945

Overige:
Lokalen voor lichamelijke
opvoeding

Zo as 't west hef:
Advertentie kruidenier Datema, Hijken

Foto's omslag voorzijde: De landploeg van Beileroord op weg naar het werk. Kleine foto's, van boven naar beneden: 1- Advertentielogo van kruidenier Datema uit Hijken 2- Hauptmann Otto Specht 3- Joh. Hof, hoofd der school in Hooghalen: een innoverende man, ook voor het vak lichamelijke opvoeding. De afgebeelde kaart is een detail van de Topgrafische kaart 186, die omstreeks 1900 is getekend. Hierop is het dorp Hijken te zien.

Bekijk ook: www.historischevereniginggemeentebeilen.nl

- prijs € 4,50

Zo as 't west hef:
Spelende kinderen

Tijdens zijn verblijf in Zweeloo schilderde Max Liebermann (1847-1935) spelende kinderen. Op dit detail van het olieverfschilderij spelen kinderen 'boompje wisselen' (Particuliere Collectie).

Foto's omslag achterzijde

Op de foto's: De naaikamer van Beileroord (boven) en op weg naar de gezinsverpleging (onder).

Bekijk ook: www.historischevereniginggemeentebeilen.nl

- prijs € 4,50

Oproep

Paasvuur. Wie kent personen op deze foto?

Wie kan meer vertellen over dit paasvuur of over personen op deze foto? Gaarne contact opnemen met H.J. Vos, 0593-523028 of hjvos@hetnet.nl. Reacties op reeds geplaatste foto's op blz. 25.

Inhoud

Zo as 't west hef: Kruidenierswaren - Redactie	II
Kruidenier in Hijken - Ted Kroes	2
Beileroord na de bevrijding (1945-1952) - G.H. Kamphuis	7
Afscheid van 'de Boerenhoek' - J.L. Keijzer	12
Aftocht en bevrijding. Het notitieboekje van Hauptmann Otto Specht - Klaas Timmer en Joke Wolff	16
Vaklokalen voor lichamelijke opvoeding - Henk Vos	20
Reacties - Henk Vos	25
Oproepen - Redactie	26
Van de voorzitter - Albert Lanting	27
Zo as 't west hef: Spelende kinderen - Redactie	III

In dit nummer

Hendrik en Roelof Datema vertelden Ted Kroes over hun kruidenierswinkel in Hijken. Gerard Kamphuis vervolgt zijn serie over Beileroord met een bijdrage over de periode 1945-1952. Ds. J.L. Keijzer schreef begin jaren '70 van de vorige eeuw voor het Beiler kerkblad een verhaal over het verdwijnen van de boerderijen in Eursing, de zogenaamde 'boerenhoek'. De Duitse Hauptmann Otto Specht hield een dagboek bij over de laatste dagen van de Duitsers in het noorden van het land. Naar aanleiding van het verschijnen van een boek over dit dagboek schreven Klaas Timmer en Joke Wolff een bijdrage voor dit nummer.

Henk Vos volgde in het gemeente-archief de ontwikkelingen over het in 1920 ingevoerde vak lichamelijke oefening en de komst van het eerste gymlokaal in de gemeente in 1952.

DOOR
TED KROES

Kruidenier in Hijken

Tijdens een gesprek met Hendrik Datema op een avond van de Historische Vereniging Gemeente Beilen kwamen wij op het onderwerp kruidenierswinkel in Hijken. Het bleek dat daar nog nooit iets over was geschreven. Het is dus hoog tijd het verhaal te vertellen.

Hendrik Datema (* 09-02-1929) woont niet meer in Hijken, maar in Beilen. Toch voelt hij zich een echte Hijker en als hij vertelt over zijn dorp en hoe hij daar heeft gewerkt, gaan zijn ogen glanzen en als zijn acht jaar jongere broer Roelof met wie hij jaren heeft samengewerkt met anekdotes en verhalen Hendrik aanvult, komt de vroegere tijd weer tot leven.

Wij beginnen bij grootvader Hendrik Datema

(* 11-05-1867 - † 09-01-1919), gehuwd met Mina Tamming (* 11-03-1868 - † 24-05-1911). Deze Hendrik

▼ Hier hadden Roelof Datema en later zijn broer Geert een kruidenierswinkelje. Op deze foto is de rechterkant verbouwd. Het pand brandde in 1991 af toen Harry Doornbos er woonde.

► Geert Datema met zijn kruidenierskar in het Oosteinde. Links is de boerderij van Hendrik Pijl te zien.

Datema had aan het Oosteinde 3 in Hijken een klompenmakerij en hij verkocht ook enige kruideniersartikelen. Daarbij had hij een drietal akkertjes waarop hij aardappelen en wat graan verbouwde, zodat het 'zwien' kon worden gevoerd. Over deze opa kan Hendrik niet zo veel vertellen, want opa is op jonge leeftijd overleden.

Zijn zoon, Geert Datema (* 27-10-1902 - † 1977) die getrouwd was met Marchje Timmerman (* 20-07-1904 - † 1983), kocht het pand aan het Oosteinde. Zijn broer Roelof Datema (* 01-05-1894 - † 1953) verliet daarop het ouderlijk huis en vestigde zich als kruidenier aan het Kanaal NZ bij de brug. Roelof bracht ook met een wagen kruideniersartikelen in de omgeving rond, maar hij reed andere routes, zodat de beide broers elkaar niet in de wielen reden.

Geert zette dus aan het Oosteinde als kruidenier het werk van zijn vader Hendrik voort en probeerde dat uit te bouwen.

Voordat het zover was, werkte Geert bij bakker Wessels in Hijken. Op een gegeven moment kreeg hij met Wessels onenigheid, hij liep weg en kwam niet terug. Wat later liep hij op de Beiler markt met zijn ziel een beetje onder z'n arm wat rond te kijken. Een boer uit Zwiggelte raadde hem aan een karretje aan te schaffen en daarmee langs de huizen te gaan om kruidenierswaren te verkopen. "Als je dat doet, ben ik je eerste klant." Dat leek Geert een goed idee. Hij schafte zich een platte wagen aan met een paard er voor en achterin het pand aan het Oosteinde was wel ruimte om de wagen onder te brengen. Er was nog een probleempje: de menning naar achteren was erg smal voor een paard en wagen. Van buurman Leffert Bos kon enige grond worden gekocht, zodat de wagen zonder problemen naar achteren kon worden gereden.

Geert had twee geiten, twee varkens en een paard dat aanwezig was om de boodschappenkar te trekken. Eerst gebruikte hij een platte wagen, maar omstreeks 1938 werd deze vervangen door een echte kruidenierskar, waarmee hij de omgeving afging om zijn grutterswaren aan de man te brengen. Die om-

geving was heel uitgebreid, zodat zijn 'rijdende winkel' - nu verstaan wij daar toch wel iets heel anders onder - meer opbracht dan het winkeltje in de hoek van de boerderij. Uit een bladzijde in een aantekenschrift uit mei 1958 blijkt het verschil tussen de weekopbrengsten van winkel en kar. De winkel aan het Oosteinde was gesitueerd in een vertrek aan de rechtervoorkant van de boerderij en was erg klein. "Als er drie klanten in stonden," vertelt Hendrik Datema, "kon je je er zo goed als niet meer bewegen. Alleen die drie klanten stonden er nooit in!" De ritten die elke dag werden gemaakt, waren lang. Her en der verspreid woonden de klanten, dus lang niet elk huis werd aangedaan. Zo werd twee keer in de week de volgende route gereden: van Hijken naar Beilen richting Lieving tot Westerbork. Dan werd de weg naar Zwiggelte ingeslagen, over de brug van het

► Bladzijde in een aantekenschrift uit mei 1958

April t/m mei 1958		
28	Winkelontvangst	252.80
28	Winkelontvangst	19.50
29	Winkelontvangst	414.88
29	Winkelontvangst	42.50
30	Winkelontvangst	220.-
30	Winkelontvangst	41.61
Maai t/m mei 31		
1	Winkelontvangst	392.04
1	Winkelontvangst	60.-
2	Winkelontvangst	481.16
2	Winkelontvangst	10.-
3	Winkelontvangst	528.22
3	Winkelontvangst	187.50
		<hr/>
		2590.21
		2650.21

Oranjekanaal en langs het bos van Hiemstra naar de Halerbrug. Vandaar werd langs het Oranjekanaal de laatste weg naar Hijken ingeslagen. Andere routes liepen langs de Beilervaart en de Vorrelveenseweg. Ook werd langs het Oranjekanaal naar Oranje gereden.

Zo waren er in het kleine dorp Hijken dus vijf kruideniers:

Geert Datema aan het Oosteinde, Roelof Datema aan het Kanaal NZ bij de brug, Bosman in het pand dat wel de 'kazerne' werd genoemd, Brouwer in de Dorpsstraat en bakker Wessels die ook kruideniersartikelen verkocht in de winkel waarin de gebr. Van Dijk nu hun landbouwartikelen verkopen. Deze bakker Wessels werd later opgevolgd door bakker Kramer die wij verderop in dit artikel nogmaals tegenkomen.

▲ De kruidenierszaak van Bosman

Het is wel duidelijk dat zoveel kruideniers elkaar moesten beconcurreren en daarbij moesten ze tamelijk voorzichtig met hun klanten omspringen, want een ontevreden of boze klant betekende dat deze zeker voortaan door de concurrent zijn artikelen liet bezorgen.

Geert en Marchje kregen zes kinderen¹, die allen zoveel mogelijk moesten meehelpen om de kost in het kruideniers'bedrijf te verdienen. De beide zonen Hendrik (* 09-02-1929) en Roelof (* 26-12-1935) werkten toen zij niet meer naar school moesten gehele dagen bij hun vader. Hun leven verliep langs de geleidelijke lijnen van die tijd. Toen ze de dienstplichtige leeftijd hadden bereikt, trokken zij de wapenrok aan en daarna gingen zij verder met hun werk in dienst van vader Geert.

In 1950 besloot Roelof Datema zijn kruidenierswinkel aan het Kanaal NZ te beëindigen, hetgeen Geert deed besluiten de boerderij met winkel aan het Oosteinde te verlaten en in het pand van Roelof verder te gaan, waarbij hij de klanten van Roelof ook overnam. Zo werd het bedrijf dus uitgebreid, wat nogmaals gebeurde toen kruidenier Brouwer besloot naar Beilen te gaan om in de Brinkstraat als Sparkruidenier de kost te verdienen.

In 1954 trouwde zoon Hendrik met Jansje Eising (* 14-02-1931). Zij vonden eerst een paar jaar onder-

◀ De kruidenierswinkel aan het Kanaal NZ bij de brug

Een week te vroeg...

Roelof Datema vertelde dat hij op een gegeven moment een dagrit van zijn broer Hendrik moest overnemen. Hij reed die bewuste zaterdag onder andere de route van Hijken naar Hooghalen. Halverwege stond het boerderijtje van vrouw Koerts. Zij woonde daar met haar zoon Roelf. Toen hij de boodschappen met haar had afgerekend en naar de deur liep vroeg ze of hij niets had vergeten. "Nee," antwoordde Roelof, "ik zou het niet weten." "Nou," zei vrouw Koerts, "je moet toch vragen of ik een krentenbrood moet hebben, want morgen is het Pasen."

"Nee," zei Roelof, "dat moet je volgende week pas vragen, want dan is het Pasen."

Vrouw Koerts keek mij toen verwonderd aan: "Ach, dan heeft Roelf gisteren de hele dag Goede Vrijdag gevierd; hij zat rustig met z'n pijp bij het raam."

dak in het oude pand aan het Oosteinde. Uiteindelijk nam Hendrik samen met zijn broer Roelof de zaak over en kwam vader Geert bij hen in loondienst, een formule die goed werkte. Toch vonden de kruideniers dat de plek aan de overkant van het Oranjekanaal niet zo gelukkig was. De winkel stond immers aan de rand van het dorp. Het zou veel mooier zijn als de zaak midden in het dorp zou staan. Nu had vader Geert al jaren een perceeltje grond in het midden van de Dorpsstraat, naast het huis waarin Brouwer eerder zijn kruidenierswinkel had. Het zou mooi zijn als daar een nieuw pand zou verrijzen, waarin een winkel volgens de nieuwste inzichten kon worden ingericht. Met het verkrijgen van de vergunningen verliep het vlot en in 1960 waren de beide broers druk bezig met het spitten en het leggen van het fundament voor de nieuwbouw. Nog in datzelfde jaar werd de nieuwe kruidenierswinkel geopend. Eigenlijk hinkte men op twee gedachten: in de winkel was nog een toonbank aanwezig voor de klanten die bediend wensten te worden, maar ook waren er ijzeren mandjes die aan de arm gehangen konden worden, zodat de klant zichzelf kon bedienen. In de praktijk bleek dat de meeste klanten voor de toonbank bleven wachten en het wel plezierig vonden persoonlijk geholpen te worden. Men was nog niet geheel toe aan die stadse nieuwigheden. Naast de winkel bleef het werk met de kruidenierswagen natuurlijk de kurk waarop het bedrijf dreef.

In 1965 werd een belangrijke beslissing genomen: Roelof Datema verliet het bedrijf om in Assen na verloop van tijd bedrijfsleider van de KOMAS in de Paul Krugerstraat te worden. Hendrik ging in Hijken dus alleen verder. Wel moet duidelijk worden gesteld, dat hij niet alleen in de zaak werkte. Hij had enorm veel hulp van zijn vrouw Jansje, die naast de verzorging van hun drie kinderen² meestal in de winkel te vinden was. 's Morgens om vijf uur stond

► Het kruidenierspand aan de Dorpsstraat

Hendrik op, want de wagen, inmiddels een bestelauto, moest ingeruimd worden voor de route van die dag. Dan werd er ontbeten en om acht uur was Hendrik bij de eerste klant. In de winkel was het dan nog niet zo druk; pas later op de dag druppelden de klanten binnen; zo heel groot was Hijken nou ook weer niet!

Lange dagen

Om ongeveer zes uur 's avonds was Hendrik terug van de rit. Na het avondeten moest er nog wel in de winkel worden gewerkt, want de schappen moesten aangevuld worden en dan kwam nog het werk met de 'boekjes'. De uitbrengklanten hadden hun bestelling in het boekje geschreven en de kilo suiker, zout en grutten moesten zodanig worden verwerkt dat ze de volgende dag weggebracht konden worden. Al met al maakte een zelfstandige kruidenier erg lange dagen.

Toch kwamen er veranderingen. De rit naar Zwiggelte werd opgeheven, want deze bracht te weinig op. De klanten gingen steeds meer zelf de boodschappen halen en zij wendden bovendien steeds meer aan de zelfbediening.

▲ Hendrik Datema in zijn bestelauto

Bestelauto

Tot in de zestiger jaren werd behalve de kruidenierskar ook een bakfiets gebruikt om de boodschappen bij de klanten te brengen. Broer Hendrik-Jan die ook meehielp in het bedrijf van vader Geert, was ziek en kon de bakfiets dus niet beklimmen. Hendrik moest toen het werk van zijn jongere broer overnemen. Het was een flinke rit die die dag moest worden afgelegd. 's Avonds kwam hij afgejakkerd en dus doodmoe thuis en zei tegen z'n vader:

"De bakfiets weg, een auto of ik ga uit de zaak!"

Geert was niet kinderachtig en even later werd er een bestelauto aangeschaft.

Moeilijk werd het toen in Beilen supermarkten verschenen. In zo'n winkel was daar dan ook alles te koop en dat tegen concurrerende prijzen. Toen werd het moeilijk als zelfstandige kruidenier het hoofd boven water te houden. Datema was wel lid van een inkoopcombinatie, eerst NGV en later A&O en kon daardoor ook behoorlijk scherp inkopen, maar de supermarkten behoorden veelal tot een regionale (Jan de Boer) of landelijke keten, ze breidden zich snel uit, en ook de klanten van Datema wisten de weg daar naar toe te vinden.

In 1974 was het duidelijk dat er voor een zelfstandige kruidenier in Hijken niet meer een goede boterham viel te verdienen. Hendrik en zijn vrouw besloten er een punt achter te zetten als ze hun pand goed konden verkopen. Bakker Frits Kramer zag er wel wat in. Zijn ruimte (nu winkel van Van Dijk) was te klein,

▲ Datema was eerst lid van de inkoopcombinatie NGV, later van A&O.

vond hij. Als hij achter het pand van Datema een bakkerij kon bouwen, wilde hij de kruidenierswinkel wel overnemen en uitbreiden met zijn bakkerswaren. Datema en Kramer kwamen snel tot een akkoord. Hendrik en Jansje Datema vertrokken naar Beilen, waar zij een woning kochten aan de Eursingerweg. Hendrik kreeg werk in het centraal magazijn bij 'concurrent' Jan de Boer. Dat kwam bij veel mensen wel een beetje vreemd over, maar hij kreeg eigenlijk een heel nieuw leven. Voortaan had hij vaste werktijden en de vrije zaterdag was voor hem en zijn vrouw een grote weelde.

Nee, hij heeft er geen spijt van gehad dat hij zijn zelfstandigheid moest inleveren. Hij kijkt zeer tevreden terug op zijn werk in Beilen en met Jansje geniet hij van de vele jaren die hun hier gegund zijn.

Noten

- 1 Kinderen van Geert en Marchje:
 - Hendrik, * 09-02-1929
 - Hendrik-Jan, * 28-03-1930
 - Mina, * 05-08-1931
 - Marina-Hendrika, * 23-02-1934
 - Roelof, * 26-12-1935
 - Hendrikje, * 06-10-1943
- 2 Kinderen van Hendrik en Jansje:
 - Geert, * 10-04-1955
 - Alex Jannes, * 13-04-1957
 - Henk Martin, * 17-03-1961

DOOR
G.H. KAMPHUIS

Beileroord na de bevrijding (1945-1952)

Vlak voor en kort na de bevrijding van Beilen, begin april 1945 waren vier Beileroordpatiënten omgekomen. Twee werden neergeschoten, terwijl twee anderen door militaire voertuigen van de Canadezen werden overreden. In de na-oorlogse verslagen van Beileroord wordt weinig aandacht aan deze tragiek besteed; ook het trieste lot van de verdwenen joodse patiënten wordt amper gememoreerd.

Niet teveel terugkijken

Wij moeten niet teveel terugkijken, want wij moeten weer verder. In die trant werd anno 1945 vaak gevoeld en gedacht. Blijkbaar gold dat ook voor Beileroord en in elk geval moesten nog veel praktische problemen worden opgelost.

Nadat de Canadezen op 31 mei 1945 hun veld-

hospitaal hadden opgebroken, werd begonnen met het provisorische herstel van het volslagen uitgewoonde en verwaarloosde hoofdgebouw. Geïnterneerde vrouwen, die tijdens de oorlog 'fout' waren geweest, werden aan de schoonmaak gezet. Op 3 juli 1945 konden de patiënten, die de laatste oorlogsperiode in Licht en Kracht in Assen hadden doorge-

► Handwerken in de naaikamer. De rijzige heer rechts op de foto is dr. Zijlstra.

bracht, weer naar Beilen terugkeren. Maar ook toen was de open afdeling Rustoord nog niet beschikbaar. Hier zetelden bureaus van de Politieke Opsporingsdienst, de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten en de Gemeente Beilen. Tenslotte kwam ook dit gebouw medio november vrij, zodat het op de laatste dag van 1945 weer in gebruik kon worden genomen.

Blijvende zorgen

De moeilijkheden waren nog niet voorbij. Als gevolg van het materiaalgebrek liet het definitieve herstel van de gebouwen te wensen over. Kleding voor de patiënten was schaars (overigens droegen zij in die tijd voor het merendeel nog 'gestichtskleding'). Lakens, slopen, handdoeken enzovoort vormden eveneens een probleem. Eigenlijk was er over de hele lijn

◀ Patiënten in de zogenaamde Nieuwbouw, een grote, kale ruimte voor de arbeidstherapie, aan het begin van de oorlog nog gereedgekomen. De ruimte moest ook als toneelzaal dienen.

een tekort aan alles. Aanvulling was een moeizame kwestie, omdat ook wat betreft de gewone dagelijkse behoeften nog jarenlang distributiemaatregelen van kracht bleven.

Het personeelsgebrek vormde welhaast een nog groter probleem en bovendien was er veel verloop. Op een aantal van 106 afdelingspatiënten waren in 1946 bijvoorbeeld slechts vijf gediplomeerde verplegenden beschikbaar; een zestiental leerlingen kon het tekort aan ervaren krachten moeilijk compenseren.

Ook de financiële toestand was problematisch. Van de zijde van de regering was een maximum-verpleegprijs vastgesteld die niet overschreden mocht worden: in 1946 bijvoorbeeld f. 3,01 per patiënt per dag, in 1947 f. 3,23, hetgeen duidelijk lager lag, dan wat Beileroord meende nodig te hebben. De beperkte geldmiddelen hadden op hun beurt een remmende invloed op het herstel van de in de oorlog opgelopen schade en op het wegwerken van het achterstallige onderhoud van de gebouwen. Het wekt dus geen verbazing dat in de bestuursvergaderingen jarenlang discussie werd gevoerd over mogelijke bezuinigingen. Toch was er een lichtpuntje. Kort na de bevrijding was het aantal gastgezinnen gedaald tot 85 à 90 (voor de oorlog nog 150), maar gelukkig meldden zich al gauw weer nieuwe gezinnen aan, aangelokt door het kostgeld van f. 1,75 per patiënt, iets later verhoogd tot f. 2,00.

Een nieuwe directeur

In deze nog steeds zorgelijke periode overleed in 1947 plotseling de geneesheer-directeur dr. Hemmes. Zijn dood maakte veel indruk en werd door verschillende mensen gezien als het gevolg van alle spanningen in de voorafgaande jaren. Als opvolger kon vrij snel dr. R. Zijlstra worden aan-

◀ Links: Dr. W. Hemmes, * 27-01-1890, † 30-07-1947. Geneesheer-directeur van 16-01-1933 tot 30-07-1947.
Rechts: Dr. R. Zijlstra, * 06-02-1909. Geneesheer-directeur van 23-11-1947 tot 01-09-1965.

Dr. R. Zijlstra

Dr. R. Zijlstra was geneesheer-directeur van 1947 tot 1965. Hij studeerde medicijnen in Groningen en specialiseerde zich tot zenuwarts onder leiding van prof. W. van der Scheer, eveneens in Groningen. Van 1938 tot 1947 was hij werkzaam bij de Provinciale Ziekenhuizen van Noord-Holland, met name in Santpoort en Medemblik. Na zijn jaren als directeur in Beilen trad hij in dienst van de Geneeskundige Inspectie voor de Volksgezondheid te Leidschendam (o.a. als plaatsvervangend Hoofdinspecteur).

In 1971 wendde hij zich weer tot de psychiatrische gezinsverpleging, ditmaal bij de inrichting St. Anna in Venray. Zijlstra had veel interesse voor maatschappelijke en politieke kwesties. Zo fungeerde hij in Beilen als gemeenteraadslid, wethouder en locoburgemeester. Zijn pittige opmerkingen leidden in de raad nogal eens tot enige beroering.

getrokken. Wat betreft de benadering van de patiënten betekende dit een voortzetting in de lijn van de 'actievere therapie'. Net als zijn voorganger was dr. Zijlstra daar een voorstander van. Ook hij was in Groningen opgeleid door professor Van der Scheer, de propagandist van de actievere therapie. Bovendien was hij in dienst geweest van de Provinciale Psychiatrische Ziekenhuizen van Noord-Holland en had daar kennis gemaakt met het positieve effect van de werkzaamheden op psychiatrische patiënten.

Een tussenbalans

Op dit punt gekomen in 1947, dus 25 jaar na de oprichting van Beileroord in 1922, is het goed om een tussenbalans op te maken. Hoe stond de inrichting er voor toen Zijlstra aantrad? Wat was er terechtgekomen van de aanvankelijke opzet van Beileroord? Zo'n tussenbalans is nodig om de vervolggeschiedenis te begrijpen.

a- De gezinsverpleging was in Beilen goed van de grond gekomen en begon zich qua omvang na de oorlog ook weer te herstellen. Echter, oorspronkelijk was er op gerekend dat Beileroord

vooral mensen uit andere inrichtingen zou overnemen, met name rustige 'gemakkelijke' (inrichtings) aangepaste patiënten die na een korte voorbereiding snel in een gezin geplaatst konden worden. Deze verwachting was niet uitgekomen, want elders was men niet bijster gemotiveerd om juist de minst-storende patiënten naar Beilen over te plaatsen. En dus werden patiënten opgenomen die meer behandeling en voorbereiding behoeften en dus langere tijd een bed in één der verpleegafdelingen bezet hielden.

b- Eenmaal in de gezinsverpleging geplaatst, bleven de patiënten daar zeer lang, zo niet permanent, totdat ze te oud werden om zich in het gezin te handhaven. Dan moesten ze terugvallen op een bed in het hoofdgebouw of in Rustoord, waardoor de opnamemogelijkheid voor nieuwe patiënten beperkt werd.

c- In de tijd van de oprichting van Beileroord hanteerde men dikwijls geen strenge scheiding tussen psychisch gestoorden en verstandelijk gehandicapten. In de statuten van de Stichting stond zelfs met zoveel woorden dat Beileroord

► Een deel van de landploeg op weg naar het werk

zich richtte op '...lijders aan krankzinnigheid, inzonderheid zwakzinnigheid'. In de gezinsverpleging te Beilen verbleven dan ook relatief veel zwakzinnigen ofwel verstandelijk gehandicapt. Vooralsnog was dit geen probleem, maar dat zou het wel worden, naarmate de psychiatrie en de zwakzinnigenzorg meer en meer hun eigen wegen kozen (zoals naderhand dan ook gebeurde).

- d- Beileroord was aanvankelijk bedoeld als inrichting voor de drie noordelijke provincies. Inderdaad kwam een aanzienlijk deel van de patiënten - zo'n 50 à 60 procent - uit Groningen, Friesland of Drenthe. Maar in feite was Beileroord geworden tot een supra-regionaal instituut met opnames uit het hele land (vooral bijv. uit Noord-Holland). Dat was een pluspunt, omdat het een zekere garantie betekende voor een voldoende toestroom naar de gezinsverpleging. Maar wat zou er gebeuren als de inrichting op een gegeven ogenblik door de overheid en door de landelijke ontwikkelingen gebonden zou worden aan een eigen, veel beperkter opnamegebied?

Uitkomst van de balans

In het jaar 1947, nog maar kort na de oorlog, hoefde de aanwezigheid van veel verstandelijk beperkte verpleegden niet tot ongerustheid te leiden. Evenmin was het een probleem dat er uit de niet-noordelijke provincies aanvragen voor opname kwamen, integendeel. Wel dreigde de bezettingsgraad van de bedden in het hoofdgebouw en Rustoord door de aanwezigheid van oudgeworden patiënten steeds hoger te worden en werd de opname van

▲ Op weg van Beileroord naar het gezin

nieuwe patiënten voor de gezinsverpleging bemoeilijkt. Ogenschijnlijk leek er niet veel aan de hand te zijn; van buitenaf gezien leek de vooroorlogse situatie zich te herstellen. De gezinsverpleging telde rond 1950 al weer zo'n 240 tot 250 patiënten, 'bediend' door twee verpleegkundigen, één voor de dames- en één voor de herenwijk.

Heen en weer

Vier maal daags maakten de patiënten hun gang tussen het gezin en Beileroord. Tientallen jaren was dat een vertrouwd en beeldbepalend gegeven voor het dorp. 's Morgens om 09.00 uur naar de Stichting voor de gangbare actievare therapie, tussen de middag naar het gezin om te eten, 's middags van 02.00 tot 05.00 uur weer bezig op Beileroord. Dat heen-en-weer pendelen was niet alleen een praktisch uitvloeisel van het gezinsverplegingssysteem, maar was ook bedoeld om de patiënt door het vaste dagritme een houvast, dus 'vastigheid' te bieden, of met een mooi woord: structuur. Dit vaste patroon van in-beweging-blijven moest de actievare therapie ondersteunen. De gezinsverpleging liep dus, zowel letterlijk als figuurlijk.

De nieuwe inwoners, die zich in Beilen vestigden, hadden wel eens moeite met dit alles. "Dan duiken de ouderwetse en welbekende vooroordelen op," sprak dr. Zijlstra in een rede ter gelegenheid van het 30-jarige bestaan van Beileroord, en hij vervolgde: "Maar al spoedig verandert deze houding en zien zij niets bijzonders meer."

Voor de doorsnee Beiler was de Stichting niet meer

▲ Op weg van Beileroord naar het gezin

weg te denken en volgens Zijlstra was er in de jaren daarvoor nimmer ook maar even sprake geweest van een naar de negatieve zijde doorslaan van het evenwicht tussen Beileroord en het dorp Beilen: "Men kent elkaar en men waardeert elkaar." Mooie woorden, passend bij de viering van het zesde lustrium.

Stroeve doorstroming

Mooie woorden naar buiten, maar binnenshuis klonken zorgelijke geluiden, want in de centrale inrichting liep het steeds stroever. Vooral na 1950 zag Zijlstra zich gesteld voor een tegenstrijdige situatie. Enerzijds was de vraag vanuit de gezinnen om een patiënt groter dan het aanbod vanuit Beileroord, anderzijds werden vanuit de maatschappij meer patiënten aangemeld dan men kon opnemen; de wachttijd voor opname liep op tot een half jaar. Potentieel kon de gezinsverpleging groeien - daar was plaats genoeg - maar de verpleegafdelingen in de centrale gebouwen waren dichtgeslibd. Anders gezegd: Beileroord was geworden tot een gezinsverplegingskolonie met een te kleine inrichting. Het werd steeds duidelijker dat er krachtig moest worden ingegrepen.

Zo kwam de gedachte op een nieuwe verpleegafdeling met 80 tot 100 bedden op te zetten. In 1952, dus in hetzelfde jaar als zijn hierboven geciteerde feestrede, zette dr. Zijlstra alle problemen en wenselijkheden op een rijtje voor het Beileroordbestuur. Een nieuw verpleegpaviljoen alléén was niet voldoende, concludeerde hij. Er moesten meer

therapieruimten komen, meer personeelskamers, een groter magazijn, een nieuw ontspanningsgebouw enzovoort. Natuurlijk zou dit alles grote investeringen met zich meebrengen, en dat was nodig, omdat anders "... over enkele jaren Beileroord schuldenvrij en lastenvrij, doch overigens onherstelbaar verouderd zou zijn", aldus geneesheer-directeur Zijlstra op 12 augustus 1952.

Hierna overwoog het bestuur uitvoerig het denkbeeld om door een grootscheepse uitbreiding de opnamecapaciteit aanzienlijk te vergroten. Er moest een bouwcommissie komen die voorstellen moest indienen omtrent de noodzakelijk geachte nieuwbouw van Beileroord.

Geraadpleegd

Directie-archief van het voormalige Psychiatrische Ziekenhuis Beileroord te Beilen. G.J. Dijkstra e.a., Gemeente Beilen 1811-1997, Beilen 1997.

P. van der Esch, "Beileroord 1922-1972, vijftig jaar gezinsverpleging", Beilen 1972.

Jaarverslagen van de Stichting Beileroord over de jaren 1946-1952.

DOOR
J.L. KEIJZER

Afscheid van 'de Boerenhoek'

Ten westen van de Esweg lag in de vorige eeuw nog 'oud-Eursing'. De boerderijen die er vroeger stonden hebben in het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw plaatsgemaakt voor de Drenthehal. Predikant J.L. Keijzer (Ned. Hervormde Gemeente in Beilen in de jaren 1969-1976) schreef over het verdwijnen van het boerengehucht Eursing een bijdrage in het kerkblad van zijn gemeente. Een aantal passages uit zijn bijdrage heeft de redactie geselecteerd voor dit artikel.

Dit artikel is eerder verschenen in het Hervormd Kerkblad. De auteur, ds. J.L. Keijzer, was van 22-06-1969 tot 13-06-1976 predikant bij de Ned. Hervormde Gemeente in Beilen.

*'t Eenvoudig leven Gods is diep en klaar;
een man in blauwe kiel
en een vrouw in geruite rok en witte boezelaar.'*

(M. Nijhoff)

Met de komst van Beilens Sporthal moeten we niet vergeten, dat in die met-de-grond-gelijk-gemaakte Boerenhoek-van-vroeger mensen geleefd hebben? Mensen: geplant op hun erven als de dikke eik in Wubbelings Hof. Zo boeiend en kleurrijk is alles wat ik hoorde, in flarden van verhalen, over hen en 't ganse boerenbonte leven om hen heen, dat ik er bij het afscheid van dat stukje oud-Beilen, iets van verhalen wil. - Eursing! De naam betekent: 'Wat over de Es ligt.'

Eursing, een aparte buurtschap vlakbij het dorp Beilen. In de oude kerkboeken van de Hervormde

◀ Sporthal Drenthehal, geopend in 1973

Gemeente wordt de buurt bij huwelijksvoltrekkingen en doopdiensten afzonderlijk vermeld. Eursing was een dorp, net als bijvoorbeeld Hijken en Wijster. 't Volk werd geteld: 't had zijn eigen stijl en boerenadel.

In de weldoortimmerde boerderijen met hun zware eikenhouten balkenwerk woonden ze: de boeren en boerinnen, zoals ze ons aanzien nog op de zwartomlijste portretten die gehangen hebben in de grote kamers. Vrouwengezichten overhuifd door de Drentse kap met de ooriezers. Nu eens vol zachte beschroomdheid, dan weer onnatuurlijk lachend, als verlegen met de eigen beeltenis. Soms zich verbergend achter een strakke blik, als van heilige ikonen.

Mannen met een ernstig gezicht, brede wenkbrauwen en koninklijke schouders. Gezichten met lijnen zo strak als de voren in hun akkers: in elke groef uitbeeldend een stoere strijd om het bestaan. Her en der verspreid zijn hun beeltenissen maar als oud-Eursingers over hen vertellen, zie je in de toverlantaarn van hun ogen, beeld na beeld uit de buurtschap!

Dáár staat Annechien: de vrouw van Job Wolting in de baanderdeur. Was ze niet bekend om haar gulheid, bij de kinders van buurt en dorp? Kwamen ze 'neijaarwensen', dan zette zij jongens en wichter in een grote kring rond 't haardvuur. Hoe meer er kwamen, hoe liever 't haar was. Een compleet feest werd het: met 'jaorskoeken' en 'knieperties' en een bierglas vol zoetigheid, waaruit elk, om beurten, 'n

▼ Eursing, de boerderij van Wolting

► 'Meu Mietie', Marijgje Popping-Warrijs

slok drinken mocht. Bij 't weggaan kreeg ieder kind nog één en ander mee in de karbies. Annechien: op haar vaste plaats in de kerk knikte ze altijd even tegen de kollektezak, als ze haar gift er in deed. 'Meu Mietie' zo heette vrouw Popping. Hoelang woonde ze al in de Boerenhoek? Klein zwak vrouwke, gek met kinderen. Met glinsteroogjes stommelde zij naar 't kabinet, als er eens een kleintje op bezoek kwam: om met 'n lachend gezicht en een knipoog de kinderhandjes te vullen.

Meu Mietie

Meu Mietie is haost tachtig jaar en scharrelt smaangs in 't hoffie rond - het hikt naor blompies - hier en daor - de rugge beugen naor de grond.

Maor miest lig't in de beddestee - het aole lichem wil niet maer - en 't kik heel kraloogd en tevree naor 't vrouwvolk - hemmel in de waer.

Het deusie met de ballegies stiet veran in 't kamnet achter de bloemde vallegies - daor hef heur dochter 't zet.

't Bint ballegies veur kinderties daor leeft Meu Mietie veur - met kinder en met bloemegies brengt het de dagen deur.

Uit: *De Iegelkaor*, Drentse gedichten van Roel Reyntjes.

Welke kwajongen kende niet de grootvader met z'n witte ringbaard, die vaak zat in Roelf Meijering's appelhof als de zoete appels rijpten? Als de knapen doordrongen tot vlakbij de bomen deed hij net of hij ze allemaal opschreef. 't Maakte hen onzeker en langzaam weken ze terug. Allemaal taferelen, die voltooid verleden tijd zijn.

De buurtschap zag de jaargetijden komen in een altijd ander licht. Als na de eerste voorjaarsregen de bomen zich uitschudden met 'n huivering van druppels, kwamen de ooievaars weer: op hun wagenwiel in de eik bij de brandkoele.

Hoe lichtte het in kinderogen als er één parmantig stappen ging over 't gras van de Brinkkamp of zommar de baanderdeur door, de lege stal in. De grote lijstster zong fortissimo, met voorname stem. Er was 't staccato van de vinkenslag. Vanuit het kreupelhout van de boswallen golfde, in lentemaand, 't duivengekoer over de flintenstraat.

Schape stonden te dringen, met de ooien, in 't lange schaaphok: om langs een drift met peppels de geurige hei van 't plattenveld tegemoet te gaan. Op de stralende zomerdag kwamen kinderen aangestapt met veldboeketten: puur natuur. Vers van de Es. Pak maar aan: 'n toef stralend hertshooi, met er omheen kattenstaarten, korenbloemen, klaprozen.

Leeuwerik en geelgors lieten er hun weemoedige prelude boven wegwaaien in de zomerwind. Een afgrond van licht, die lang nagloeide in het Westen, maakte in 't warme jaargetij de avonden zoel tussen bomen en huizen. Dan was er buiten nog lang 't gekout van vrouwen- en mannenstemmen over hooibroei en hitte, tot een heldere nacht hoe-

▲ De boerderij van Annebertus Vos in Eursing

ven en mensen toedekte met zijn rust.

In de pittige herfstlucht was er de stap van 't jagersvolk: verzamelen bij 't huis van Vos. 's Avonds kwamen de mannen terug van 't jachtveld, driftige honden om hen heen. Het haas en 't veerwild had zijn tol betaald: 't gedierte kwam op een hoop op de deel, bij geweer en weitas, slap en dood. 's Winters vocht een zwakke zon tegen een mist die niet van wijken wist en de hoeven er neerzette als uit zink geknipt: grijsheid en kilte overal.

Lang kon de winter zijn. In de woonkamer was er de geur van knappend hout in de haard. Op de delen bleef er, bij de grootste koude, altijd de warmte van paarden- en koeienlijven.

Een verademing: als het gerikketik van dooiwater van de rieten daken 't eind van 'n vorstperiode aankondigde.

De zondagmorgen had zijn eigen toon. 't Volk stapte dan het kerkpad over: Gods liniaal, gelegd over hun Es. Door groenland en roggeakker, recht-toe-rechtaan naar de kerk. 't Was een gang van geslacht op geslacht. De mannen gingen in stemmig zwart. De vrouwen gesierd met 't oorier, waarin de zon even hevig schitterde voor ze verdwenen achter de kerkdeur, als schape achter een rots.

In de schemerige kerk keek 't beeld van David, met zijn vergulde kroon en harp, haast jaloers neer, vanaf 't orgelfront, op zoveel goud daar beneden. De dorpskerk: kwam die er, gezien door de ramenogen der hoeven, 's zomers niet aangevaren over

▲ Vanaf rechts: de boerderijen van Meijering, Hunse en Marinus Peeks

de es als een hoog fregat op een zee van koren? Met in de mast, als een licht, het goudgeblink van de haan?

“Het volk is als gras: het gras verdort, de bloem valt af...”

Al de gestalten die hoorden bij oud-Eursinge met hun vertrouwde gebaren en vaste gangen van hoeve naar hof en akker, zijn weggereden op boerenwagens naar 't kerkhof bij de stroom, in de schaduw van hun kerk. 'Verluuid' op de dag van hun dood door bronzen klokkenmantels, die hun klanken uitschudden over dorp en es.

Links en rechts en - achter de wagen volgden de 'naobers' bij de begrafenis, met plechtige stap, in strak zwijgen.

Leger en leger werden de hoeven.

Mensen zijn er uit weggedragen, maar ook dingen. Dingen, die hoorden bij de mensen en jarenlang hun eigen 'leven' leidden, in elke hoeve.

Het kabinet uit de kamer en de beschilderde kommen die er op stonden. De stoeltjesklok. Romantische Duitse prenten. De kraantjeskan. Belijdenisplaten met de kerk er op. Ossenbloedkleurige knopjesstoelen. Dozen met mutsen en 'ooriezers' of zwarte hoeden. Ronde eikenhouten tafels.

In één van de boerderijen hing een grote plaat in een brede bruine lijst, weergevend de 'tien geboden', in allerlei lettertypen, groot en klein. Als alle vertrekken leeg waren, bleef er de geur van oud hout, die door kieren en gaten, langs raam en baan-

der naar buiten sloop: over de herfsttijlozen in de verwilderende bloemhof, over de flinten van het erf.

Eursings boerderijen zijn afgebroken, één voor één. Bulldozers wisten raad met wat eeuwenlang grondvest stond. Toen de laatste hoeve leeg stond: die van Roelf Meijering, mocht nog een hip jongvolk de woning intrekken. 't Ging zitten overal waar geen mens ooit zat: tegen muren, in vensterbanken, in de koestal. Wat wisten die jongelui, in zo andere dracht en met zo'n ander levensgevoel, van het gezwoeg van de mensen die hier woonden. Waar eertijds 't volk zat te kouten in de avond van de zomerdag, zongen jongeren, bij muziek anders dan hier ooit klonk: “We shall overcome some day ...!”

Tenslotte ging Meijerings huis in vlammen op. De sporthal komt er!

Sportvelden zijn er al: waar de boeren hun rogge maaiden, ligt al jaren een geschoren grasmat.

Hoge lichtmasten maken Venus en alle sterren van oud-Eursing onzichtbaar. Waar eens vrouwen lemen vloeren bezemden, treden straks mensen aan in de grote zaal van de hal. Verandert er wel zoveel? Of komen er op 't zelfde veld alleen maar andere spelers te staan? Met rondom andere coulissen?

Wéér zullen mensen zich inspannen hier. Anderen zullen kijken naar hun spel. De één zal sterk zijn, de ander zwak. Er zal gefloten worden bij 't eind van iedere speeltijd; in het oude Eursing gebeurde eigenlijk hetzelfde.

Nu 't ene tijdperk in dit stukje Beilen wordt opgevolgd door 't andere is 't goed nog éénmaal te hebben omgezien naar die spelers van vroeger: op het veelkleurig toneel dat de 'Boerenhoek' heette.

DOOR
KLAAS TIMMER EN JOKE WOLFF

Aftocht en bevrijding

Het notitieboekje van Hauptmann Otto Specht

Op 18 april 2011 is het notitieboekje gepubliceerd dat Hauptmann Otto Specht in de laatste oorlogsdagen in Drenthe bijhield. Dit artikel gaat in op enkele gebeurtenissen die zich rond Beilen afspeelden.

In de laatste chaotische oorlogsdagen, opgejaagd door geallieerde troepen, houdt de Duitse Hauptmann (kapitein) Otto Specht een notitieboekje bij. Hierin wordt verslag gedaan van de pogingen de geallieerde opmars in Drenthe te stuiten en van de onvermijdelijke vlucht van de eenheid Specht naar het noorden, van Hoogeveen naar Zoutkamp. Het in 2008 ontdekte boekje werpt licht op het denken en doen van de Duitsers in de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog. Bronnen over de aftocht van de Duitsers, geschreven vanuit het standpunt van de verliezende partij, zijn een zeldzaamheid. Het notitieboekje van Hauptmann Otto Specht is daarom van grote waarde.

Vlucht naar het noorden

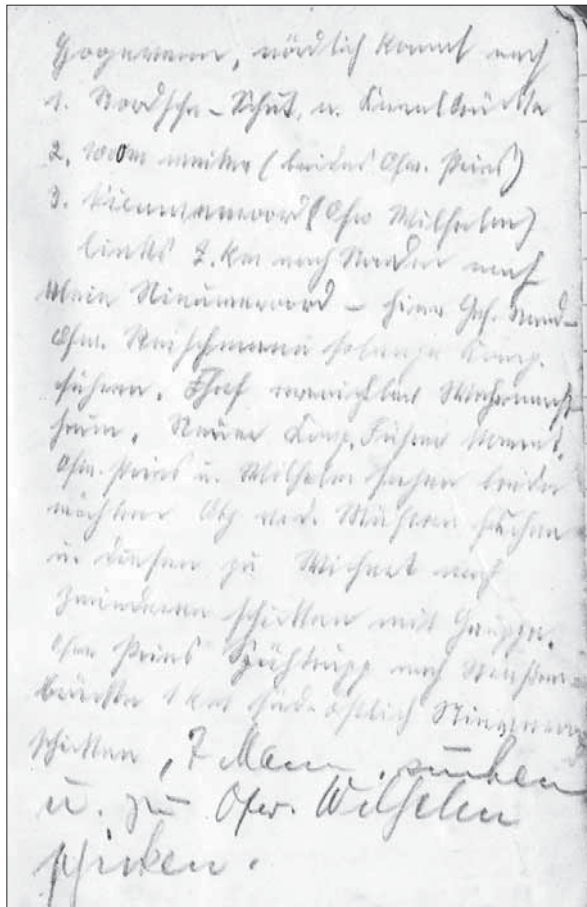
Begin april 1945 heeft de eenheid Specht de taak de linie langs de Hoogeveensche Vaart en de Verlengde Hoogeveensche Vaart te verdedigen. Bij Balkbrug, Linde, Dalen, Oosterhesselerbrug, Witteveen en het Spaarbankbos komt het tot een treffen met de geallieerden. Als de situatie onhoudbaar wordt, vlucht de eenheid op 10 april naar het noorden.

Specht vluchtte dus met een deel van zijn eenheid voor de geallieerde overmacht en begaf zich langs allerlei omwegen op weg naar veiliger plaatsen. Uit zijn aantekeningen blijkt dat hij nog vóór 22.00 uur

◀ Hauptmann Otto Specht, vermoedelijk in 1944

van de 10de april in Beilen moet zijn aangekomen, want na die tijd verplaatste de eenheid Specht zich verder noordwaarts. Het moet een tamelijk grote groep zijn geweest die zich tot Beilen terugtrok. Een tweetal andere groepen Duitse militairen had

▲▲ De eerste bladzijde uit het notitieboekje van Hauptmann Otto Specht.
 ►▲ Van Echten naar Hooghalen. De route over het spoor richting Eursinge is niet mogelijk (I). De spoordijk wordt geblokkeerd door Canadese verkenningseenheden. De eenheid Specht gaat vervolgens ten oosten van het spoor richting Beilen en vervolgens ten westen van het spoor, over Eursing en Halerbrug, naar Hooghalen.

zich bij de eenheid Specht aangesloten. Het waren twee Jagdzüge die afkomstig waren van het vliegveld 'Steinwink'.¹ Beide groepen, onder bevel van de Oberfeldwebels (sergeant-majoor) Gladen en Borträger, hadden drie vrachtwagens en een motor met zijspan bij zich. Deze groepen zijn ongetwijfeld, na de vernieling van het vliegveld op 9 april, naar het oosten gegaan op de 10de april (mogelijk al in de avond van de 9de) en in Hoogeveen bij Specht ingedeeld. Dat zij zich juist bij Specht aansloten, is niet verwonderlijk, want ook zij behoorden tot de Luftwaffe, net als de eenheid van Specht. Deze aantekening van Specht wijkt af van de vermelding van Poortman dat de Duitsers die op het vliegveld waren gelegerd, in de richting van Steenwijk en Meppel wegtrokken. De eenheid Specht beschikte zelf over één vracht-

wagen en twee motoren die bestuurd werden door Feldwebel (eerste sergeant) Roller, Gefreiter (korporaal) Ehlers en Jäger Daumhauer. De gemotoriseerde onderdelen van de eenheid kregen van Specht de opdracht om over binnenwegen voorbij Beilen naar Assen te rijden. Twee andere onderdelen van de eenheid Specht, de derde Zug en de eerste Zug troffen elkaar op 10 april bij het verzamelpunt Noordscheschut. Tijdens het terugtrekken had de derde groep, waarbij zich luitenant Lammert bevond, zich van de eerste groep afsplitst. Waarschijnlijk, aldus Specht, is Lammert met de groep oostelijk om Westerbork heen getrokken en daar het Oranjekanaal overgestoken. Specht sluit de eerste serie aantekeningen af met de woorden: 'De compagnie krijgt van mij het bevel zich terug te trekken naar Assen'. Hij onderte-

kent zijn relaas daarna officieel met: 'Specht, Hauptmann'.

▲ Duitse krijgsgevangenen in Beilen

Het tweede gedeelte van de aantekeningen beginnen achter in het boekje. Het is niet zeker of hier Specht nog zelf aan het woord is, dan wel iemand uit zijn eenheid.

De schrijver zet zijn notities voort op de datum waarop hij in het eerste gedeelte was gestopt, namelijk op 10 april in Beilen. Hij noteert: 'Op 10-4 tegen 19.00 vijandelijke pantsers uit de richting Beilen-Westerbork. Tros blijft voor Hooghalen'. Dit laatste hield in dat niet alle voertuigen naar Assen zijn gegaan, maar dat een deel zich ergens tussen Beilen en Hooghalen bevond. De situatie in Beilen werd waarschijnlijk zo kritiek dat om 22.00 uur van de 10de april de eenheid Specht twee kilometer noordwaarts naar Hooghalen werd verplaatst.

Het is opmerkelijk dat de mannen van Specht niet werden ingezet bij de verdediging van Beilen. Kennelijk hadden andere Duitse eenheden zich al ingegraven, zo bevestigen andere bronnen. De schrijver beschrijft niet hoe laat hij in Hooghalen arriveert, maar dat zal zeker niet lang na 22.00 uur geweest zijn, nog steeds op 10 april. De enige opmerking van zijn hand was dat de tros werd omgevormd (umgegliedert).

De aantekeningen van 11 april beginnen met: '10.00 Lichtgranaten boven ons'. Even later werd Hooghalen beschoten. Volgens andere bronnen zou de beschieting op 12 april hebben plaatsgevonden. Op 12 april om 9.00 uur cirkelde er namelijk een geallieerde verkenners boven Hooghalen, die het dorp overigens niet raakte. Verschillende personen

in Hooghalen hebben op 12 april een vliegtuigje boven het dorp gezien.

De geallieerden openden volgens de schrijver op 11 april om 10.45 uur het vuur op Hooghalen. Twee batterijen kaliber 10.5 (cm) vuurden op het dorp, waarbij vijftien granaten 'onze huizen' troffen. Specht had de avond ervoor zijn mannen in verschillende huizen in Hooghalen ondergebracht. Of zich nog burgers in die huizen bevonden, vermelden de aantekeningen niet.

De beschieting had gevolgen: twee van Spechts mannen raakten gewond. Met drie voertuigen wisten de soldaten Hooghalen te ontvluchten. De schrijver zelf zat in de administratiewagen en reed, zwaar onder vuur liggend, in de richting van Assen. De geschutsbemanning van de geallieerde stukken zag de wagens rijden en achtervolgde ze met granaatvuur.

De schrijver: 'Vuur wordt, gelijk aan mijn snelheid, mee naar voren gelegd. Lig voortdurend onder vuur. Veel kosten en moeite voor 1 Obergefreite'. De granaten kwamen links en rechts van de straat neer. Eén granaat sloeg op een afstand van een meter van de auto in. 'Blijf ongedeerd', schrijft hij. De wagen die door Gefreiter Pischke werd bestuurd, ging voorop rijden en bracht hem zo in veiligheid. Hij hielp vervolgens een Nederlander die niet meer kon lopen uit de vuurlinie.

De aftocht van de eenheid Specht gaat vervolgens langs Assen, naar Vries, vliegveld Eelde, Saaksum, Baflo en tenslotte naar Zoutkamp. De eenheid is dan inmiddels uiteengevallen. De schrijver van

het notitieboekje zit tenslotte alleen achter de dijk aan de Lauwerszee te wachten op wat komen gaat.

Het boek

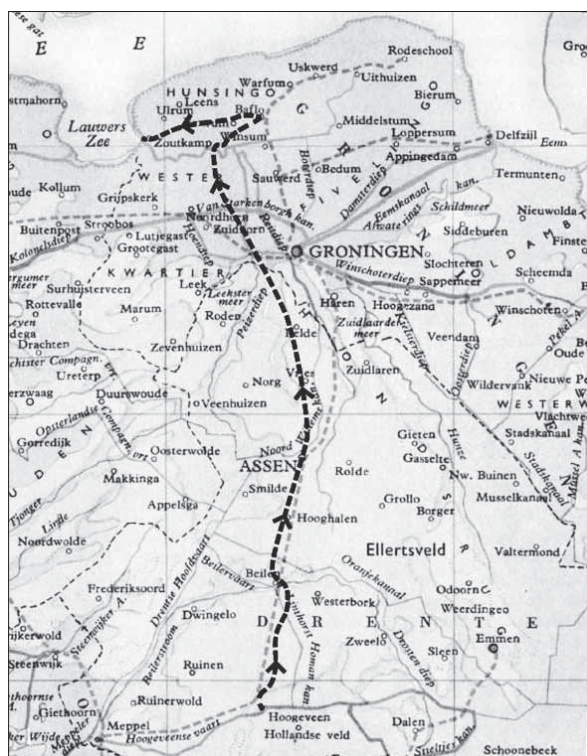
Otto Specht schrijft zijn notities zeer beknopt in het Duitse lopende handschrift, wat het voor Nederlanders nauwelijks leesbaar maakt. Het boekje, dat bewaard wordt in het Drents Archief, is nu getranscribeerd, vertaald en gepubliceerd als vierde deel in de Gratama Reeks.

Drs. K.P. Timmer plaatste het in de bredere context van de bevrijding van Drenthe en Noord-Nederland. Alle pagina's uit het aantekenboekje zijn als illustratie in de uitgave opgenomen. Kaarten verduidelijken de locaties van de gevechtshandelingen en de vluchtroute van de eenheid Specht.

De uitgave telt 128 pagina's en is voorzien van een register en van een uitgebreide inleiding over de bevrijding van Drenthe en het notitieboekje in zijn historische context. De uitgave is mede mogelijk gemaakt door subsidies van de Gratama Stichting en het Prins Bernhard Cultuurfonds Drenthe.

K.P. Timmer, *Aflicht en bevrijding. Het notitieboekje van Hauptmann Specht*. Gratama Reeks 4 - Van Gorcum / Stichting Vrienden van het Drents Archief.

De prijs bedraagt € 22,50. ISBN 978-90-232-4778-4.

▲ Reconstructie van de route van Hauptmann Specht van Hoogeveen naar Zoutkamp die in het notitieboekje is beschreven.

Noot

- 1 Het vliegveld Havelte, door de Duitsers betiteld als Fliegerhorst Steinwink (Steenwijk)

► Om-slag van het boek

DOOR
HENK VOS

Vaklokalen voor lichamelijke opvoeding

In 1920 werd lichamelijke opvoeding een verplicht vak in het lager onderwijs. Het zou echter nog ruim dertig jaar duren, voordat in Beilen het eerste gymnastieklokaal kon worden geopend.

Lichamelijke opvoeding werd in 1920 een verplicht vak in het onderwijs. Gedeputeerde Staten (GS) konden tot 1 januari 1936 gemeentebesturen telkens voor ten hoogste twee jaar vrijstelling van deze verplichting geven. In een brief van medio mei 1921 aan de hoofden van de openbare lagere scholen schreeven burgemeester en wethouders van de gemeente Beilen onder andere: 'Naar wij vertrouwen, zal bedoeld onderwijs in lichamelijke oefening, ook aan Uwe school wel niet gegeven kunnen worden. Indien zulks werkelijk het geval is, zullen wij ten dienste van de motivering van een aan Gedeputeerde Staten te richten verzoek om vrijstelling, gaarne door U worden ingelicht op welke bezwaren het geven van meer bedoeld onderwijs aan Uwe school stuit.' Het gemeentebestuur ging er kennelijk van uit, dat het vak niet op de lagere scholen kon worden gegeven en was ook niet voornemens om voor de nodige faciliteiten te zorgen. Men ging er zelfs vanuit, dat de hoofden der scholen wel redenen zouden noemen om de vereiste vrijstelling voor het verplicht geven van het vak te verkrijgen. Ongetwijfeld had het gemeentebestuur niet de nodige gelden om voor een goede accommodatie te zorgen. Daarnaast zal men het nut van het gymnastiekonderwijs niet hebben ingezien. Lichaamsoefeningen ter bevordering van de spierkracht, de gezondheid en de schoonheid van het lichaam moesten de kinderen maar na schooltijd doen.

Reacties

Er kwamen verschillende reacties van de hoofden der scholen bij het gemeentebestuur binnen. Joh. Hof, het hoofd van de openbare lagere school in Hooghalen, schreef eind mei 1921, dat aan zijn school wel lichamelijke oefening kon worden gegeven: 'Het personeel is bevoegd en ook geschikt voor bedoeld onderwijs, terrein is hier in overvloed en waar dus helemaal geen belemmerende factoren aanwezig zijn, zou ik het ten zeerste betreuren, als de lichamelijke ontwikkeling van onze schooljeugd geheel en al ver-

◀ Meester
Joh. Hof

waarloosd werd.'

A. Buiten-Vrijs zat van 1927 tot 1934 op de school in Hooghalen: "Meester Hof was een onderwijzer met vooruitstrevende ideeën. Gymles kregen wij, als het weer het toeliet, eens per week. Er werd dan buiten gesport: kasti met knuppel en plankje, korfbal of trefbal en voor de jongens soms voetbal."

Albert Lanting: "Toen ik in 1954 op de school in Hooghalen kwam, kregen wij gymles van meester Wieringa. In de rij marcheerden wij dan naar het Witte zand, de oude ijsbaan of het oude sportveld en soms op het schoolplein, waar wij dan een of andere spelvorm kregen."

Het hoofd van de openbare lagere school in Wijster, H. Hadders, had een tegengestelde mening: "Niemand van het personeel onzer school is bevoegd tot het geven onderwijs in lichamelijke oefening; ook is er geen lokaal voor disponibel. Het kan dus hier niet gegeven worden."

In Hijken zijn het schoolhoofd, R. Bijlstra, en onderwijzer A. Schuring in het bezit van een diploma voor bewegingsspel. Bijlstra schreef: 'Misschien zal dit wel niet voldoende zijn om onderwijs te geven in lichamelijke oefening. Om oefeningen te geven aan toestellen (rek, ringen, paard, brug enz.) zijn hier dus geen leerkrachten aanwezig.'

P. Hannema, hoofd van de openbare lagere school te Beilen, gaf aan niet te weten wat het nieuwe leervak onder j. in artikel 2 van de lagere onderwijswet inhield. Het personeel van zijn school had naar zijn mening wel de bevoegdheid vrije- en ordeoefeningen op basis van de oude wet te geven. Hij gaf niet alleen aan, dat een deugdelijk vaklokaal in Beilen ontbrak, maar dat de speelplaats bij de school ook ongeschikt was voor 'vrije- en ordeoefeningen': 'Dat

▲ De school in Hooghalen met op de voorgrond het schoolplein, waar gymnastiek in de vorm van verschillende spelen werd gegeven.

wegens afwezigheid van een daartoe bestemd lokaal de speelplaats de enige gelegenheid biedt, en deze niet altijd bruikbaar is, 't zij wegens koude, stoffigheid of slijkerigheid. Het zij me vergund van deze gelegenheid gebruik te maken er nogmaals op aan te dringen, dat de speelplaats minstens een halve dm nieuw grint nodig heeft.'

Jaren dertig

Tien jaren later is de houding van het gemeentebestuur ten opzichte van het vak lichamelijke oefening

► Vanaf links: Meester Hendrik Hadders; meester A. Schuring en meester R. Bijlstra.

Eind vorige eeuw bouwde G.G. Jager achter zijn hotel aan de Brinkstraat een grote achterzaal met een podium. In 1910 nam W. Takens dit hotel over. Deze achterzaal werd door de in 1919 opgerichte gymnastiekvereniging W.I.K. (Willen Is Kunnen) als gymnastieklokaal gebruikt. In de zaal stonden verschillende gymnastiektoestellen, zoals een bok, een springkast en een evenwichtsbalk. Aan de zoldering hing een stel ringen.¹

gewijzigd. Toen men op 2 januari 1931 bij GS wederom vrijstelling voor het vak aanvraag, omdat men onvoldoende financiële middelen hiervoor beschikbaar had, sloot men de brief af met de opmerking: 'Wij zijn thans echter voornemens binnenkort voorstellen bij den raad in te dienen, inzake de voorziening in de behoefte aan een gymnastieklokaal te Beilen.' In dezelfde brief gaf men overigens wel aan, dat men het vanuit financieel oogpunt niet zag zitten om bij de scholen in de buitendorpen een gymnastieklokaal te bouwen. 'Dat zou de gemeente duur komen te staan,' aldus het gemeentebestuur. Het gymlokaal kwam er door de slechte financiële

◀ Het grote gebouw links op de foto is Hotel W. Takens aan de Brinkstraat.

situatie voorlopig niet. Door het personeel van de lagere scholen werd alleen 'vrije- en ordeoefeningen' gegeven.²

In 1938 was er sprake van het verbouwen van het gemeentehuis aan het Wilhelminaplein tot een ULO-school of een gymlokaal. Deze plannen werden niet uitgevoerd.³

Jaren veertig

Begin september 1940 werd, enkele maanden na het begin van de Tweede Wereldoorlog, een commissie van advies ingesteld die op korte termijn een rapport moest opmaken inzake de inrichting van gymnastieklokalen, speelplaatsen en andere oefen-gelegenheid voor gymnastiekonderwijs aan alle scholen in de hele gemeente. In deze commissie hadden de volgende personen zitting: Joh. Hof, voorzitter en hoofd van de O.L. School in Hooghalen; H. de Jonge, secretaris, voormalig gemeente-architect van Beilen; P.C. Daleboudt, penningmeester en onderwijzer aan de gereformeerde school te Beilen. Op 15 november 1940 waren ze klaar met hun rapport, waarin zij verschillende aanbevelingen deden waaronder de bouw van een gymnastieklokaal.

Tot de bouw van een dergelijk lokaal kwam het in de jaren veertig van de vorige eeuw niet. Door de moeilijke tijdsomstandigheden (de oorlogsjaren 1940-1945 en de jaren van opbouw daarna) en een gebrek aan bouwmaterialen werd weinig vooruitgang geboekt.

Jaren vijftig

In de jaren vóór 1950 moesten de scholen voor lichamelijke oefening en de sportverenigingen voor gymnastiek gebruik maken van de achterzaal van het gehuurde pand van de firma Geertjes aan de Brinkstraat 18. Dit lokaal voldeed niet meer aan de daar aan te stellen eisen en bovendien liep de huur per 1

Exploitatielasten gymnastieklokaal Nassaukade

De totale exploitatielasten voor het gymnastieklokaal werden op f. 5.433,00 geraamd.

De begrote inkomsten bedroegen:

- huur Vitesse	f. 36,00
- huur Fit	f. 220,00
- huur W.I.K.	f. 248,00
- huur scholen (700 leerlingen à f. 5,00)	f. 3.500,00
Totale inkomsten	f. 4.004,00
Jaarlijks tekort	f. 1.429,00

▲ Het voormalige gymnastieklokaal aan de Nassaukade

september 1952 af. Er was grote behoefte aan een goed geoutilleerd gymlokaal.

Van overheidswege moest de 'lichaamscultuur in het belang van de volksgezondheid' zoveel mogelijk worden gestimuleerd. Daarom werd door de gemeente naar mogelijkheden uitgezien om te komen tot 'stichting van een aan moderne eisen voldoende gymnastiekgebouw en de inrichting van het daarbij behorend terrein'.

In de gemeenteraad van 26 oktober 1950 werd besloten een krediet van f. 70.000,00 te verlenen voor de bouw en inrichting van een gymnastieklokaal en de aanleg van het daarbij behorende terrein.

De firma Dutch Import and Export House (Dutimex) te Den Haag bood de gemeente een gymnastieklokaal aan. Het betrof een houten lokaliteit van Oostenrijkse origine, waarvan het ontwerp door een Nederlandse architect was gemaakt in overeenstemming met de wensen van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Door het departement was een urgentielijst opgemaakt, waarop ook de gemeente Beilen voorkwam. Voor de plaats van het gebouw had de gemeente het oog laten vallen op een perceel aan de westzijde van de Nassaukade. Deze grond was eigendom van de gemeente en had voorheen aan J. Brunsting H.J. zn. toebehoord. In 1942 had de gemeente nog plannen gemaakt om op dit terrein een openbare U.L.O.-school te bouwen.

Begin jaren vijftig van de vorige eeuw was er in Nederland veel belangstelling voor de Oostenrijkse houten gymlokalen. Fabrieken en het hoofdkantoor van het Österreichischer Holzbauverband te Linz am Donau kregen destijds bezoek van Nederlandse architecten en ambtenaren. Behalve in Beilen zou ook in Emmen een houten gymlokaal worden gebouwd.

De goedkeuring van Gedeputeerde Staten (GS) voor de bouw liet vijf maanden op zich wachten. Dit bracht onnodig extra kosten met zich mee. Eind december 1950 verzocht de Dutch Export- en Importhouse te Den Haag het gemeentestuur het contract te tekenen, omdat 'het U stellig bekend is dat de laatste weken de prijzen van zeer vele artikelen gestegen zijn. Bovendien is de ondertekening nodig voor de vrijgave van het Schillingentegoed in Oostenrijk. De voorfabricage in Oostenrijk is reeds begonnen.' Het zou echter nog drie maanden duren, voordat GS toestemming tot de bouw gaven.

Op 28 maart 1951 ontving het gemeentebestuur van het provinciaal bestuur de toestemming voor de bouw met de opmerking: 'Wij vertrouwen er op, dat bij de uitvoering van het plan de zoozeer nodige zuinigheid zal worden betracht.' De Inspectie Lager Onderwijs te Meppel had bij een schrijven van 13 januari 1951 al haar goedkeuring gegeven.

Op 18 april 1951 vragen burgemeester en wethouders machtiging van GS de uitgaven voor het Oostenrijks houten gymnastieklokaal met f. 7.868,00 te verhogen. Naar aanleiding van het wachten op de besluitvorming en de opmerking over 'zuinigheid' sneert het gemeentebestuur in de richting van GS: 'Door de tijdens de behandeling van het besluit tot stand gekomen prijsverhogingen zullen de kosten van het gebouw echter geen f. 40.612,00 doch f. 48.480,00 bedragen.'

De verhoogde prijs werd door het ministerie van Wederopbouw afd. Studiebureau goedgekeurd, omdat de prijsverhoging in overeenstemming was met de compensatieregeling. Het provinciaal bestuur keurde de verhoging op 2 mei 1951 goed.

Uit een schrijven van 21 mei 1951 valt op te maken,

Werkelijke bouwkosten:

De Winschoter Cement- en Beton Industrie N.V., de montage en bouw	f. 21.668,00
Österreichischer Holzbauverband te Linz am Donau, geleverde bouwelementen	f. 19.354,40
Van Gend & Loos, transportkosten	f. 5.850,00
Dutch Export- en Importhouse te Den Haag, diverse kosten	f. 857,85
Kelder voor CV	f. 5.417,00
Firma G. van der Wiel en Zonen, Noordwijk aan Zee, schilderwerk	f. 1.750,00
Firma Nanninga, Winneweer, hardhouten vloer (beuken staafvloer)	f. 4.416,75
Fa. J. Padding te Beilen, aanleg centrale verwarming	f. 4.865,00
“De Schelde” te Goes, aanschaf gymtoestellen	f. 7.726,40
Kosten beschoeiing langs het zogenaamde ‘Oude Vaartje’, lengte circa 100 strekkende meters	f. 1.850,00
Grondkosten, circa 2500 m ² à f 1,40	f. 3.500,00

Mevr. H. Eleveld-de Vries, De Paltz 5 te Beilen, zorgde voor de aanleg van de elektrische installatie. Op verzoek van H.M. van Neck, secretaris van de Federatie van Plaatselijke Sportverenigingen te Beilen, werd een kast voor het opbergen van eigen materiaal geplaatst.

dat het gemeentebestuur het contract met de Oostenrijkse firma had ondertekend. Op 10 oktober 1951 berichtte het Holzbauverband uit Oostenrijk: ‘Bei dieser Gelegenheit erinnern wir Sie daran, dass die Turnhalle für die Gemeinde Beilen bereits abnahme- und versandbereit ist, worüber wir Sie auch schon verständigten.’

Opening

De officiële opening van het gymlokaal aan de Nassaukade vond plaats op vrijdag 25 april 1952 om 19.30 uur bij de ingang aan de Linthorst Homanweg.

▼ Luchtfoto van sportcomplex
De Venne met het gymnastieklokaal (1)
en de Drenthehal (2).

Er waren demonstraties van de gymverenigingen. Volgens aantekeningen in het gemeente-archief deden zestien dames van Fit baloefeningen en deden acht heren van W.I.K. grond- en brug oefeningen. Bij de opening schonk Dutch Import and Export House een vlag.⁴

Meer gymzalen

Eind jaren vijftig/begin jaren zestig kreeg het dorp Beilen er nog twee gymlokalen erbij. Op het sportpark De Venne kwam in 1961 een gymlokaal, waar de beide ULO-scholen en de lagere scholen gebruik van maakten. Op het terrein van de Lagere Technische School (LTS) werd aan de Linthorst Homanweg een gymlokaal gebouwd, waarvan de LTS, de Chr. Lagere Landbouwschool en de Chr. LHNO De Vonderkampen gebruik maakten. Ook in de buitendorpen Hijken, Wijster en Tiendeveen kwamen gymlokalen. Drijber en Hooghalen kreeg een gymlokaal in het plaatselijke Dorpshuis.

In 1973 kreeg Beilen een sporthal, de Drenthehal (zie voor foto p. 12). Deze sporthal werd ook ingericht voor lessen lichamelijke opvoeding voor de scholen in het dorp Beilen. In 1997 werd deze met een tweede sporthal uitgebreid.⁵

Noten

- 1 F.C. Kerkhove, Een wandeling door Beilen, Beilen 1998, p. 126.
- 2 Gemeentearchief Midden-Drenthe, invoernr. 2375 1917-1972.
- 3 Ibidem, invoernr. 2522.
- 4 Invoernr. 1917-1972.
- 5 G.J. Dijkstra e.a., Gemeente Beilen 1811-1997, Beilen 1997, p. 297-299.

DOOR
HENK VOS

Reacties

Op de oproep van de foto van personen bij de dorsmachine (tijdschrift jaargang 23, nummer 1, januari 2011) hebben Roelie Oosterhof uit Rolde, A. Dolfing uit Amsterdam, Albert Reinds uit Holthe, dhr. Hulzebosch uit Wijster, Aaldert Zantinge uit Dwingeloo en Bert Abbing uit Beilen gereageerd.

De foto is eerder geplaatst op pagina 58 in het boek 'Wel bint dat? Volk uut...'. De volgende namen werden door hen genoemd:

Voorste rij zittend vanaf links: Albert Peeks sr., Albert Peeks jr., Klaas Oosterhof (staand), Jan Dolfing en Jacob Dolfing (vader en broer van A. Dolfing, Amsterdam).

Staan, vanaf links: Albert Dolfing of Job Pol die was getrouwd met Gees Oosterhof, onbekend, Albert Witte, onbekend, Klaas Oosterhof ?, onbekend, Geert Zwaan en J. Philipse of H. Brinks.

De foto is bij de boerderij van Harm Martens in Holthe genomen. De dorscombinatie zou eigendom zijn van de fa. J. Smit of de fa. Geertjes uit Beilen.

Op de oproep over de foto van de excursie van de plaatselijke CBTB-afdeling in tijdschrift jaargang 22, nummer 4, november 2010 hebben Albert Bruulsema uit Beilen, Alice van Dijk, Tiny Timmerman uit Groningen, Jan Gaasbeek uit Beilen en Aaldert Zantinge uit Dwingeloo gereageerd. De namen zijn:

Bovenste rij, vanaf links: 1: Timmerman, Jan Harm; 2: Scheper, Freerk; 3: Onbekend; 4: Bootsma; 5: Onbekend; 6: Sanders, Albert; 7: Hessels, Jan Fokko ?; 8: Beuving, Koop; 9: Barelds, Hilbert ?; 10: Bouwers, J.; 11: Stevens, Derk; 12: Flokstra; 13: Oosting, Pieter; 14: Klasens, Roelof.

Tweede rij van boven, vanaf links: 15: Nusselder, Albert; 16: Westerhof, Egbert; 17: Kuijlen-Oldegarm, Van der; 18: Kuijlen, Roelof van der; 19: Abbing; 20: Dunning, Willem; 21: Vording, Lambert; 22: Piel, Eiso

Derde/onderste rij, vanaf links: 23: Wiechers, Thijs; 24: Zantinge, Albert; 25: Snoeijer, Johannes; 26: Vos-Christoffers, Hendrikje; 27: Vos, Annebertus; 28: Have, Roelof ten; 29: Have-Christoffers, Lammechien ten; 30: Piel-Schuring, Renske; 31: Onbekend; 32: Hadders-Speelman, Hendrikje; 33: Westerhof-Keep; 34: Onbekend; 35: Bruulsema-Hadders, Hillichje; 36: Bruulsema, Willem; 37: Onbekend; 38: Velthuis-Kruit, Grietje; 39: Velthuis, Jurjen; 40: Velthuis-Noorman, Aaltje; 41: Velthuis, Piet; 42: Zuring, Jan; 43: Vos, Hendrik.

OPROEPEN

REDACTIE

Van imkersvereniging Eendracht

In het kader van het 100-jarig bestaan van imkersvereniging Eendracht te Beilen in maart 2012 is het jubileumcomité op zoek naar:

- anekdotes over imkers en zijn of haar bijen;
- foto's van imkers met zijn of haar bijen;
- andersoortig historisch materiaal m.b.t. imkers en de bijen. Met name foto's, dia's of filmopnamen zijn zeer welkom.

Mocht u hiervan in het bezit zijn en wilt u deze tijdelijk beschikbaar stellen aan het jubileumcomité, wilt u dan contact opnemen met L. v.d. Bult, Brunstingerstraat 43, tel. 0593-523957 of met J. Hepping, Tilkamp 6, tel. 0593-525984

Bij voorbaat onze hartelijke dank.

Foto's van lessen lichamelijke opvoeding van de scholen en van gymnastiekverenigingen

In het foto-archief van de Historische Vereniging Gemeente Beilen bevinden zich weinig foto's van lessen lichamelijke oefening/opvoeding van de scholen en van gymnastiekverenigingen. Wie kan ons aan foto's helpen. Gaarne contact opnemen met H.J. Vos, 0593-523028 of hjvos@hetnet.nl

Jubileumboek

Graag wil ik in het bezit komen van het jubileumboek 1960-1985 - 25 jaar Harm Smeengeschool: Hennie Hooyer-Zadelmaker, Dorresteinsweg 112, 3817 GD Amersfoort, tel. 033-4632621.

Klatering: speciale aflevering in 2012

De buurtschap Klatering is waarschijnlijk meer dan 1000 jaar oud; als een satelliet-vestiging, bevolkt vanuit Beilen. Historische vermeldingen van vroegere bewoners dateren van de 16de eeuw.

De Buurtvereniging: dertigjarig bestaan

In 2012 viert de buurtvereniging Klatering het dertigjarig bestaan; een prima gelegenheid om terug te blikken over het eigen bestaan en tegelijkertijd de aandacht te richten op de geschiedenis van Klatering, van de vroegste tijden tot de dag van vandaag. De Buurtvereniging heeft een aantal leden bereid gevonden deze 'historische kar' te trekken.

De handen ineenslaan

De Buurtvereniging Klatering en de Historische Vereniging Gemeente Beilen slaan nu de handen ineen en werken aan een speciale aflevering van het kwartaalblad, uitsluitend gericht op Klatering. Op de historie van bewoning en bewoners, van beheer en bewerking van de gronden en natuur, van wonen en werken, over het verleden en het heden. De speciale Klatering publicatie zal verschijnen als aflevering van

◀ Dorsmachine in Klatering. Achterste rij, vanaf links: Joh. de Vries, Barteld Zoer, Hoek, E. Timmer, Jan Nijboer, Harm Hoogenkamp, Roelof Stoker, Jan ter Wal, Jans Schipper en Hilbert Nijsing. Voorste rij, vanaf links: Jan Veldkamp (gedeeltelijk zichtbaar), Albert Leunge, Luitje A. de Vries, Willem Hessels, Willem Schipper, Jan F. Hessels en Jan Schipper.

het tijdschrift van de HVGB in het eerste kwartaal van 2012.

Bestaande bronnen en documentatie over Klatering zullen verwerkt worden; maar nog belangrijker is de bijdrage van de huidige en voormalige bewoners van Klatering, de leden van de Buurtvereniging en de Historische Vereniging Gemeente Beilen. Bijdragen in de vorm van interviews, verhalen, foto's, kaartjes, gebruiksvoorwerpen; kortom alles wat betrekking heeft op Klatering en het leven in vroegere tijden in de buurtschap Klatering. Door die inbreng ontstaat een prima beeld van Klatering door de eeuwen heen. Wij houden u op de hoogte! Neemt u contact op als u kunt bijdragen!

Contactpersonen

Buurtvereniging: Thomas van Gent: 0593 - 527292, HVGB: Henk Vos, 0593 - 523028 en Erik van der Hoeven, tel. 06-51873010.

Van de voorzitter

Op 2 februari 2011 hebben we onze jaarvergadering gehouden en het beleid van het afgelopen jaar verantwoord. Ons bestuur is uitgebreid met Erik van der Hoeven uit Eursing die het secretariaat dit jaar zal overnemen van Willie Brinkman. Willie heeft jarenlang het secretariaat verzorgd en heel veel redactiewerk verricht. Gelukkig blijft Willie als bestuurslid beschikbaar. Erik is zich voortvarend aan het inwerken. Wij zijn blij over een wat groter bestuur te kunnen beschikken om de taken wat beter te kunnen verdelen. Dat is voor een vrijwilligersorganisatie als de onze zeer belangrijk.

Er was een goede belangstelling voor onze algemene jaarvergadering en de inleiding van Jan Germs, directeur van het Huus van de Taol, over de achtergrond en het ontstaan van de Drentse taal viel bijzonder in de smaak. Prachtig Jan, bedankt. De filmavonden over oud-Beilen en de bezichtiging van ons nieuwe pand zijn steeds volgeboekt, zodat we de komende herfst hiermee doorgaan. Wij zijn erg blij met deze belangstelling voor onze activiteiten.

Het zal u niet zijn ontgaan dat er weer een omgevingsplan in onze gemeente wordt uitgevoerd nl. het landschapsprogramma Oranjekanaal West. De grote borden kunnen u haast niet zijn ontgaan; die zijn verplicht u te laten weten dat er van de financiële bijdragen 1/3 uit Europese fondsen komt. Ook

een idee van de Historische Vereniging Gemeente Beilen en de Boermarken is daar uitgevoerd nl. het zichtbaar maken van de markegrens tussen de marke van Hijken en de marke van Hooghalen. Bij de ingang van het Hijkerveld tegenover de voormalige gereformeerde school is een veldkei met opschrift als mar-

keringspunt geplaatst. Door de kilometerslange boomsingel die dwars door een grote grafheuvel (Vildersberg) loopt is de markegrens nog heel goed zichtbaar. Markegrenzen hadden vroeger vaak zoveel mogelijk natuurlijke grenzen, zoals waterlopen, heuvels, hunebedden, grafheuvels e.d.

Deze grenzen stammen uit de vroege middeleeuwen en deze markegrens loopt tot Friesland. Smilde was toen een onbewoond veengebied, behorend tot de marken Hijken, Halen en Witten. Het is leuk op deze manier met kennis over de cultuurhistorie van de streek te kunnen bijdragen aan dit soort projecten. Als daar meer ideeën over zijn, houden we ons graag aanbevolen.

Albert Lanting

ONTVANGEN

Van FrieslandCampinaDomo uit Beilen heeft de vereniging een deel van het oude DOMO-archief ontvangen.

De familie Heeling-Smit uit Laag Zuthem schonk ons de complete serie van 'Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog' van dr. L. de Jong.

Opgave nieuw lid

naam: _____

adres: _____

postcode/
woonplaats: _____

telefoon: _____

emailadres: _____

Nieuw lid is opgegeven door:

naam: _____

adres: _____

postcode/
woonplaats: _____

telefoon: _____

emailadres: _____

Verzenden naar: J. Vrijs (ledenadministrateur), Julianastraat 16, 9411 PL Beilen of per email: Jakob@Vrijs.com. Een nieuw lid ontvangt **de tijdschriften van 2010 gratis** en betaalt zijn lidmaatschapsbijdrage per 1-1-2011. Elk lid dat een nieuw lid opgeeft, ontvangt **een waardebon van € 20,-** te besteden aan boeken die door de Historische Vereniging Gemeente Beilen zijn uitgegeven.

Contributie

In dit tijdschrift is de acceptgiro opgenomen, waarmee u het lidmaatschap over 2011 ad € 18,00 kunt betalen. Als u op een andere wijze betaalt, wilt u dan ook uw naam, adres, woonplaats en lidnummer vermelden?

Bestuur

A. Lanting (voorzitter), Boermarkeweg 12, 9414 VK Laaghalen, tel. 0593-592272.

E. van der Hoeven (secretaris), Eursing 33, 9411 XB Beilen, 06-51873010.

H.J. Vos (penningmeester), Oosteinde 12, 9415 PA Hijken, tel. 0593-523028.

E. Beuving, Eettenstraat 125, 9411 KT Beilen, tel. 0593-524382.

F. Biemold, De Vonderkampen 136, 9411 RH Beilen, tel. 0593-524772.

W. Brinkman, Pinksterbloem 42, 9411 CH Beilen, tel. 0593-541848.

L. v.d. Bult, Brunstingerstraat 43, 9411 EJ Beilen, tel. 0593-523957.

J. Hoegen, Rozenlaan 1, 9411 GJ Beilen, tel. 0593-523687.

I. Mulder, Wijsterseweg 48, 9417 TD Spier, tel. 0593-562358.

J. Vrijs (ledenadministrateur), Julianastraat 16, 9411 PL Beilen, tel. 0593-523802.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt € 18,00. Bankrekeningnummer: 3065.27.774 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen. Rekeningnummer Postbank: 3090700 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen. Opgave lidmaatschap en ledenadministratie: J. Vrijs, Julianastraat 16, 9411 PL Beilen, tel. 0593-523802.

Het opzeggen van een lidmaatschap dient **SCHRIFTELIJK** of per email te geschieden bij J. Vrijs voor 1 november. Emailadres: Jakob@Vrijs.com

Redactie

Hoofd- en eindredacteur - ad interim:
drs. G.J. Dijkstra, Pinksterbloem 42, 9411 CH Beilen, tel. 0593-541848, email: ds@csgbeilen.nl

Redactie-leden:

J. Gritter, Mezenstraat 26, 9331 KR Norg, 06-20681281.
E. van der Hoeven, Eursing 33, 9411 XB Beilen, 06-51873010.

J. Hoogeveen-Zuidberg, Westeinde 23, 9415 PG Hijken, tel. 0593-524615.

H.J. Vos, Oosteinde 12, 9415 PA Hijken, tel. 0593-523028.

Auteurs

G.H. Kamphuis, Esweg 60, 9411 AJ Beilen.

T.L. Kroes, Hijkerweg 19, 9411 LS Beilen

K.H. Timmer en J. Wolff, p/a Drents Archief, Assen.

H.J. Vos, Oosteinde 12, 9415 PA Hijken.

Copyright

Het overnemen van foto's en/of artikelen of delen daarvan is slechts toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van de hoofdredacteur.

Productie: Uitgeverij Drenthe

ISSN-nummer: 1380-3301